

MŰVÉSZETI ÉLET

BUDAPEST MŰVÉSZETI VISZONYAI A MULT SZÁZAD 30-AS ÉVEIBEN ÚJABB ADATOK

Budapest művészeti viszonyait teljességükben a 40-es évektől fogva ismerjük. Két gyűjtőpont köré fonhatjuk a szegényes és gyászszámú sugarakat: az egyik Marastoni akadémiaja, mely 1846-ban létesül, a másik a „műkitételek” rendszeresítése 1841, újabb megállapítások szerint 1834-ben, mikor is a rajziskola növendékeinek évszóró kiállítására a helyi művészek is beküldték képeiket.

A korábbi s kevésbé kiderített esztendőik nem kecsesgetnek nek újabb adattal.

A Pesth-Ofner Vereingte Zeitung hirdeteiből szedünk egyet-mást össze az 1828-32-es évfolyamokban, mert a lap törzsrésze ugyan édes-keveset törődik a művészetekkel. Annál dicsőreesebb az 1833-ban meginduló Honművész, amely kincsesbányája lett a magyar táblabírókor művészeti adatainak.

Ha Marastoni festőiskoláját elfogadjuk akadémiának, akkor az elsőbbség pálmáját el kell vesztenie. Már 1828-ban, tehát 18 évvel előtte volt ugyanis Pesen elődje. *Ladlau* Lénárt, a király-utcai elemi iskola rajztanárja nyitott festő-és szobrász-akadémiát e néven: Schule für Figurenzeichnung und Bildhauerer. Az újsághirdetésben (1828, XI. 1.) e lépését azzal okolja meg, hogy mivel a nyelv és tudomány istápolását már felkarolták más intézmények, az árva művészetet ő veszi gondjába.

Párfogói az Orczyak voltak; nagy, ma is megélő házukban helyiséget is alakítottak át az akadémia számára, melynek tárgyaló-figurális rajz, arckép, gipsz- és agyagmintázás voltak. Az órákat d. e. $\frac{1}{2}$ 8 — $\frac{1}{2}$ 10., d. u. 2 — 4. tartották; előrehaladottak d. u. 5 — 8. gipszöntvények után is dolgozhattak.

De nemcsak akadémia, kiállítás is volt már korábban. Kazinczy Ferenc írja Szalay Lászlónak 1830 december 3-án: „Lehetetlen az, hogy az Úr a Pesti képkitétel (Ausstellung) darabjait ne látna volna.” Ezen Kazinczynek Heinrich Thugut festette arcképe is ki volt állítva.

Erre nézve az egykorú lapok azonban cserben hagyának. A hirdetési rovatban bőven találjuk ugyan egyes festők meghívóit, amint a közönséget a lakásukra invitálják. *Wanda* Mihály,

a sokat hányl-vetell színész-piktör Mályás és Beatrix eljegyzését állítja ki rövid időre a Szilváházban. Látható még Zsigmond és Mária is, az első életnagyságban, a második térdkép. (1828, II. 1275.) *Henning* G. F. a Kishíd-utcában vett szálláson mutatja be utazásain készített képeit. Sokat ígérő hirdetését e címmel látja el: „Die Reise im Zimmer”. A Vadászktírben állít ki Gouzlenné, Isabey tanítványa (1828).

Három üzlet állandóan hirdet festményeket, nemkülönbön keret, üveget s sok minden mást. A budai Országgház-utcában az üveges volt a képvásár ügyvivője, a Szervita-téren egy Günther nevű festő hirdet mindennemű képet, végül Svoboda a Gizella-téren állt színház épületének reuma ellenes szerein kívül helente felsorol néhány nevezeteseget, akiknek a képmását árusítja. Vásárkor az Úri-utcában is árult egy bődé másolatokat. Mindezek restaurálásra is vállalkoznak.

De már aukciók is előfordulnak. 1809-ben „egy jó izlésű Hazafi” Bécsből 60 képet hoz haza Pestre: Bautz, Aelst, Steenwick, Cornelle, Lav. Fontana, Wouwermann, Wynants, Zampieri, Vernet, Brand, Brill neve fordulnak elő a hirdetésben (Hazai tudósítások I. 37.). A tárgyalt korszak két nevezetesebb aukciójáról adnak számot a hirdetések. 1828-ban egy fogorvos érmeit és dohányszelence-gyűjteményét bocsátja áruba és még abban az évben Balla vármegyei kapitány árverésre bocsátja Bihari János hegédjét. (P. O. Z. 1828, II. 1162.)

A szobrások is igénybe vették a hírlapi reklámot. *Dunaiszky* Lőrinc 1829-ben falargóságokat s kalapások számára fejminálkat ajánl; mintázní is tanír. (I. 363.)

Huber József, derék szobrászunk, akinek működését Schoen Pestbudai Almannachja foglalta legteljesebben össze, nem egyszer megszólal a Pesth-Ofner Zeitung hirdeteiben. 1828-ban *Köln* Terézia síremlékének elkészítését jelenti; bárki megtekintheti műtermében, Vasutca 1195, mielött Szabadkára viszik, hol a ferencesek templomában állítják fel. Az emlékmű az élet istennőjét ábrázolja mély gyászban; magas relief. (I. 477.) Huber így írja alá a nevé: „Bildheuer der Historie und Architectur”.

Még az évben újból jelentkezik. Mint írja, műteremkiállításra úgy sikerült, hogy legújabb

KUPETZKY JÁNOS: PÉRFIARCKÉP.

ORSZ. M. KIB.
KÉPZŐMŰVESZETI
FŐISKOLA

művet ismét nyilvánosság elé bocsátja. Ezáltal azonban ki kell fáradozni a budai temetőbe, hol *Fleschner* Fülöp síremlékét már fel is állították. Azt írja róla *Huber*, hogy sikerült e műnél egybeolvasztani ideált, természetet, szenvedélyt, jellegzetességet és tudást. (1828. II. 1465.)

A hirdetésre pár számmal később meglepő felelet érkezik. *Fleschner* Fülöp családja tiltakozik az ellen, hogy a sírhoz közönség csődüljön. A síremléknek nem célja a gyönyörködte-
s, értéke csupán a hozzátartozók számára van. Elégedjék meg a művész ezek tetszésével... (II. 1843.) Dr. CSATKAI ENDRE.

MŰVÉSZET ÉS TERMÉSZET

Az idei párizsi Salón díjazottak kiosztásánál *Delbos* úr, a francia szépművészeti minisztérium államtitkára, nagyrészt beszédelte mondott, melyből közöljük a következőket:

„Önök közötti gondolatban együtt vagyok azokkal a szerencsésekkel, kik utazási ösztöndíjakat nyerve, elindulhatnak ismeretlen tájakat látni, új fényt és új látományokat. Visszatérve közénk, ismeretlen gazdagsággal terhelten, megjelve oly atmoszférával, melyet fávo-
li ég alatt fedeztek fel, ezzel azt a közvetlen, konkrét érzést szerzik meg, ami a művésznek a teremtő és újító erőt kölcsönzi, mert a művész ugyan elsősorban önmagából merít, de merít a térből és időből is, új szenciációkat, melyek tehetséget formálnak. Látni különböző klímák alatt a természet jelenségeit, megfigyelve a múltból reánk maradt különböző művészi alkotásokat, ráeszmélünk, hogy a művész elsősorban vizionárius, ki teremt és alakít, semmint másol és utánoz.

Az eredetiség szükséges keresése nem zárja ki, sőt ellenkezőleg erősíti a nagy mesterek hatását és físzületét. Valóban, a művész első feladata egyesíteni a természettel, meghatva lenni a fölkelő nap édes ragyogásától, egy nyári est égének pathetikus felgyűlésétől, egy hegység körvonalainak fenségétől, egy szerény asztal csendéletének egyszerű szépségétől.

De bizony vak lenne, ha fel nem ismerné, mily nagy része van a csendéletben annak, amit a mult nagy mestereinek víziói adnak. Nem tudnók némely régi bútor szépségét élvezni, ha *Chardin* azok szépségét oly biztonsággal nem fejezte volna ki; a naplemente ragyogását nem éreznők úgy, ha egy *Poussin*, egy *Claude Lorrain*, egy *Turner* és *Monet* nem lettek volna.

Franciaország égének és Olaszország horizontjainak finomsággal *Corot*-n keresztül élvezzük; a paraszti mozdulatainak egyszerű szépségét *Le Nain* és *Millet*-n át fedezzük fel. A természet jelenségei előtt érteit érzelmességünket a romantika irodalma táplálja; nem kétséges, hogy — tudatosan vagy sem —

kortársaink érzése egy holdtölte előtt, mely annyira más, mint egy XVII. századból való embernek, egy *Rousseau*, egy *Chateaubriand*, egy *Musset* költészetéből táplálkozik. Ilyképp vízióinkat a nagy festők víziói formálják, kik oly szépségekre hívták fel figyelmünket, melyeket ő előttük nem láttunk és megajándékozták az emberiséget oly örömmel, melyeket azelőtt senki sem sejtett.

A természet megfigyelése és a remekművek vizsgálata által a felfedezések területe és az emberi alkotás körül van határolva. A mi társadalmunkban, melynek idegei úgy ki vannak feszítve, a megújulás, a teremtés és kutatás óriási vágya nyilatkozik meg minden téren, iparban, kereskedelemben, tudományban; a művészet az a mező, hol a kutatósnak a legaktívabbnak, meg nem szűnőnek, és állandónak kell lennie.

A MAGYAR MÉRNÖK- ÉS ÉPÍTÉSZE-
EGYLET 1924/25. ÉVI ÉPÍTÉSZETI NAGY-
PÁLYÁZATA. Az Egylet az építőművészet fejlesztése érdekében évről-évre kiírja az építészeti nagypályázatot, melyet békében az egyleti nagydíjjal (25 db körmőci arany értékű aranyérem) jutalmazott, amibe a választás közoktatásügyi m. kir. miniszter 1200 K és utazási ösztöndíj járult. Bár az Egylet az aranyérmet ma természetben kiadni nem képes és az állami ösztöndíj sem éri el a békébéli mértéket, az ez évben kiírt pályázat igen sikeres volt.

A pályázat tárgyának megállapításánál az Egylet műépítési szakosztályát az a gondolat vezette, hogy a Koronázó Főtemplom melletti szabad területnek beépítése — melyen ma a dísztelen barak-iskola áll — oly eszmei megoldást találjon, mely a főtemplom és a Halászbástya kiképzésével összhangban álljon, kiemelve azok művészi szépségét.

A jelenleg csak ideiglenes jelleggel beépített területre Magyarország bírósor hercegprímásának palotáját kellett megtervezni, oly építőművészeti alkotást, mely méltó eme magas közjogi méltóságot betöltő személyiségehez.

Nehogy azonban a belső kiképzésből kialakított homlokzatmegoldás a Koronázó Főtemplom és környezetének művészi hatását károsan befolyásolja, már előre kielentette a bírálóbizottság, hogy az alaprajz esetleges hiányosságaitól eltekint, inkább a külső megjelenésre veti a fókust.

A pályázatra nyolc pályamű érkezett be, melyek közül egyet a bírálóbizottság kezdetleges volta miatt kiselejtett. A pályamunkák közül további két, önmagában vége szép és monumentális, tervet kellett helytelennek nyilvánítani azért, mert hatalmas méreteikkel, a főtemplomot mintegy elnyomták.

Három pályamunkát talált végeredményben a bírálóbizottság olyanak, mely a pályá-

MÁNYOKY ÁDÁM: WERTHERN GYÖRGY VILMOS GRÓF ARCKÉPE.

ORSZ. M. KIR.
KÉPZŐMŰVESÉK
FŐISKOLA

zat intencióinak teljesen megfelelt és amely tervek szerint felépítendő palota a Szentháromság-tér történelmi levegőjének is megfelelő és amellett méltó háttérét képezné Nagyboldogasszony templomának.

A tiszteletesebb bíráló a nagy díjat *Krauss* Virgil építész „Maecenas” jellegű tervének ítélte oda. Különösen kiemelte a bíráló-bizottság a terv amaz előnyét, hogy a Tárnokutcai sarok leomlásával és irányból lényegesen megnövelte ama távolságot, amelyből a főtemplom gyönyörű tornya látha-óvá lesz.

A Szentháromság-terti homlokzat nemes, a Mária Terézia korából származó palotákra emlékeztető kialakítása a vár történelmi levegőjének a legjobban felel meg anélkül, hogy hatása a templom művészi megjelenését károsan befolyásolná. A Bástya felőli homlokzat alsó nagy tömegével és a felette képzett oszlopcarnokával mintegy folytatását adja a Halászbástya oszlopcarnokainak és támláinak.

Ha nincs is sok remény arra, hogy e palota a közel jövőben felépüljön, a lefolytatott eszméi pályázat eredménye sok értékes gondolatot termelt a főváros ama terének végső kialakításához, amely tér története hazánk történetével annyira összefonrott. M. Gy.

A MAGYAR MÉRNÖK- ÉS ÉPÍTÉSZ-EGYLET MŰ- ÉS KÖZÉPÍTÉSI SZAKOSZTÁLYAI széles körben fejtették ki az 1924—25. működési esztendőben — sajnos csak tudományos működést, — a gyakorlati élet terén ez az év sem hozván meg a működési lehetőséget. Alkalmuk és igen sok rétegről idejük is volt a tagoknak ahhoz, hogy úgy művészettörténelmi kérdésekkel, a kevés híj és a külföldön épült nagyobb szerű épületekkel, valamint egyes, igen időszerű kérdéssel is foglalkozzanak. A szakosztályok 20 ülésén 14 előadást tartottak. Az előadásokat az előbb is említett 3 csoportba sorozhatjuk: A művészettörténelmi csoportba tartozik Alpár Ignác 3 érdekes előadása: Egyiptom, Palesztina és Közép-Syria építészetéről. Foerk Ernő, a törökkori magyar műemlékek alapos ismerője, e kor építészeti emlékeit mutatta be és ismertette. Dr. Lux Kálmán alkalmat talált arra, hogy az általa rekonstruált Szt. Miklós torony ismertetése során kitérjen a régi Buda egyéb építkezéseire is és saját kutatásai alapján a Mátyás korabeli Budáról még nem egy ismeretlen adatot tudott nyújtani.

Dr. Bierbauer Virgil a klasszicisztikus iránynak hazai talajon való kifejlődését, különlegesen nemzeti magyar izület való alakulását bizonyította be. Feszl Frigyes művelő emlékeztelt Vámos Ferenc és sajnálattal állapította meg, hogy Feszl Frigyes romantikus építési módjának, melyet előadó törzsökös magyar módnak vall, kevés követője akad. E pontnál akad alkalmunk Bierbauernek e két irány között párhuzamot vonni.

Nem sorosan művészettörténelmi előadás volt ill. Sorg Antalé, ki délamerikai tartózkodását az ott látott régi és újabb épületek művészi irányának tanulmányozására is felhasználta és ismertette az ott látottakat. Előadása átmenet az előadások 2. csoportjához, a modern épületek ismertetéséhez.

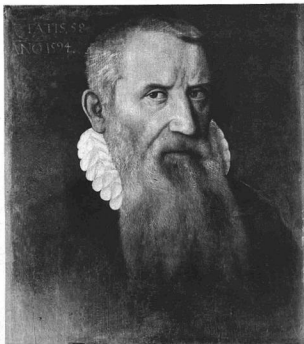
Ebben a csoportban ismertette Nándor Pál talán a hazai legnagyobb, a háború alatt épült szokatlanul nagy terjedelmű, épületcsoportot, a magyaróvári lőporgyárat. Ez épület-tömeg nagy része most sajnós használaton kívül van, eredeti céljától teljesen elvonatott. Örvendetesebb volt Quittner Ervin előadása, melyben az egyre izmosodó fonó- és szövőipar egyes igazán nagyszabású, általa létesített gyárépületeit ismertette.

Torda György, ki jelenleg Franciaország egyik legnagyobb vasbetontervező és kivitelező vállalatának működi, ismeretait néhány franciaországi épülettel, többek között a párizsi úszóstadionnal, egy városrész úszódjait és egy léghajócsarnokot.

A lakáskérdés több ülésen foglalkoztatta a szakosztályokat és a kérdéssről annak legalaposabb ismerője K. Császár Ferenc tartott magasszínvonalú előadást „A lakáskérdés és a középosztály” címén. Dr. Juba Adolf közegészségügyi főtanácsos és dr. Melly József főv. fiziológus orvosi szempontból világlították meg a lakáskérdés megoldásának szükségességét. Rámutattak a szülések és a halandóság arányszámának végtelenül szomorú in pézus való etiológiájára, ez arányszám megjavításának egyik főszabóját az egészséges lakások építését jelölték meg. Kállay Géza a fődémszerkezetek teljesen új megoldását, az Unio-födémeket ismertette.

A. Balogh Loránd javaslata kapcsán ideális tervpályázatokat kiírását kéri a kormánytól a munka nélkül levő építészek foglalkoztatására. A pályázatokon sok szakosztályi tag kiváló eredménnyel vett részt és a szakosztályok minden komolyabb pályázathoz bírálatokat is küldöttek ki. A szakosztályok maguk is több pályázatot írtak ki, melyek közül egyesek a tagjárság nagy részvételével igen jó eredménnyel végződtek. H. P.

A KÉPZŐMŰVÉSZETI FŐISKOLA NYÁRI TANFOLYAMAI. Az Orsz. M. Kir. Képzőművészeti Főiskola új tanterve nagy súlyt vet arra, hogy növendékei a téli műtermi munka után a nyári hónapokat, tanári felügyelet mellett, művésztelepeken töltsék. E telepek több szabadságot adnak, mint az iskola műtermei és a témakör kibővülése is elősegíti az önállóságra való nevelést. Ezenkívül még más rendelkezések is van e nyári tanfolyamoknak. A Főiskola évről-évre választ tanárokat képesít, akik azután állásba kerülve az ország minden részébe szétoszoródnak. Ezek a fiatal tanárok azonban nemcsak arra

LORENZ STRALICH: FÉRFIARCKÉP.

DRSZ M. KIR.
KÉPZŐMŰVESKÉTI
FŐISKOLA

vannak hivatva, hogy a középiskolában tanítsanak, hanem arra is, hogy úgy az iskolában, mint a társadalomban a magyar képzőművészet iránti való fogékonytságot növeljék. E fiatal rajztanárok vidéken gyakran olyan környezetbe kerülnek, hogy az élő képzőművészettel minden összeköttetésük megszakad és ez idővel fontos missziójuk teljesítésében hátrányukra lenne. Ezek számára nyári szabadságidejük alatt nyitva vannak ezek a tanfolyamok, hol felrészülhetnek és érdeklődésük, ambíciójuk ébrentartásával új erőt gyűjtenek további feladataikhoz.

A Főiskola e nagyfontosságú intézményére, sajnos, nincs a költségvetésben kellő fedezet. Az állam még a Főiskola rendes téli tanfolyamáról sem tud kellően gondoskodni és az intézet működésének zavartalan menetét eddig is csak áldozatkész műbarátok bőkezűsége tette lehetővé. A nyári tanfolyamokat is a társadalom tartja fenn és ebben igen nagy ér-

deme van több vidéki városnak, azok áldozatkész közönségének.

Ez év nyarán *Glatz Oszkár* főiskolai rektor vezetésével huszonöt növendék *Mohács* város vendégszeretettel élvezi, hol a növendékek a város vezetőségének és társadalmának lelkes áldozatkésztségéből teljesen ingyen ellátást kapnak. Hasonló kedvezményben részesíti *Rudnay Gyula* tanár tizenöt növendékét *Sármeg*, hol a kezdeményezés érdeme *Darnayé*, az ismert lelkes múzeumi igazgatóé. *Rudnay* nyári munkáját azonban kénytelen megosztani, mert *Makó* város is meghívta és itt is tizenöt növendéke élvez teljesen ingyenes ellátást előszörban az alispán, polgármester és *Esperst János*, valamint *Diósy-Szilves* ügyvéd urak áldozatkésztségéből. *Jászapati* társadalma *Vágó Pál* festőművésszel az élen vendégül látja *Bosznay István* tanár huszonhét növendékét, kiknek egy kisebb csoportja a nyár közepén *Csurgyóra* fog menni, hogy az ottani meg-

NÉMET RENAISSANCE-PESTŐ (XVI. sz.): NŐI ARCKÉP.

ÖSSZ. M. KIH.
KÉPZŐMŰVÉSZEI
FŐISKOLA

hívásnak is elegendő legyen. A miskolci művésztelepről, melyet *Benkhard* tanár vezet, mult számban emlékeztünk meg. E telep tulajdonképpen állami, de fentartásáról felelősségen Miskolc városa és társadalma gondoskodik. Ellentété a *Révész Imre* tanár vezetése alatt levő *kecskeméti* művésztelep, ahol az épületek a város tulajdonában vannak, de fentartásuk az államot terhel, mert sem a város, sem az ottani társadalom ezt nem vállalja. Itt harmincöt növendék és több rajztanár dolgozik. Hely még többnek a számára is lenne, ha az összes épületeket jókarba hozva eredeti rendeltetésükre használhatnák föl.

A Főiskola ezeken kívül az *Epreskert*i telken is, egyrészt a Budapesten maradó növendékek, másrészt a jövő tanévre felvételi vizsgára jelentkezők részére, egész nyáron át munkalehetőséget biztosít, amennyiben műtermet és modellt bocsát rendelkezésükre, a jelentkezők számára megfelelően.

KÖSZEGIEK TÁRSASÁGA. Tizenhét fiatal, a Képzőművészeti Főiskolán végzett tanulmányaikat most befejező festő- és szobrászművész csoportja viseli ezt a nevet. Kőszegen akarnak letelepedni és ismerve e város kedves, régies hangulatát, gyönyörű környékét, művelti közönségét, művésztelep számára alkalmasabb helyet keveset is találhattak volna. E telep célja alkalmat adni az öndílló művészi munkára és a hely elmélyedésre alkalmas csendje és nyugalma a művészi egyéniség kialakulására kedvezőnek is ígérkezik. Sok reménnyel nézhetünk e fiatalok jövője elé, hisz valamennyit ismerjük a Szinyei-Társaság pályázatairól, hol erős versenyben tünt fel a tehetségük.

A közelmúltban a fiatal művészek inkább a művészi centrumokban próbáltak elhelyezkedni és jobbra bekapcsolódtak a már meglévő alakulásokba. Ez a processzus, ha csak nem erős egyéniségről volt szó, maga

után vonta az alkalmazkodást, az etanulást, ami az individuális fejlődést nagyon megnéhezette. A „Közsegiek Társasága” ezzel szemben egészséges kezdeményezésnek látszik, amikor a fiatalok a bennük levő friss értékek védelmére és kifejtésére tömörülnek. Sokban hasonlít szervezkedésük a nagyhányaislekhöz, kívánjuk, hogy az eredmény igazolja az ő és a mi várakozásunkat.

A tervet megértéssel karolta fel Közsegiek társadalmi *Jambries Lajos* polgármesterrel az élet. Áldozatkészségüknek köszönhető, hogy az meg is valósult. A város a nyár folyamára hat művészekkel teljesen ingyenes ellátást biztosított, gondoskodott műteremről és mindent megtesz, hogy az egyelőre az idei nyár folyamán működő művésztelep állandó jelleggel öltözzön és tagjai ott végleg letelepedhessenek. E társaság kétségkívül élénkséget fog belevinni Közsegiek kulturális életébe. Zenei és irodalmi osztálya is van, melyeknek fiatal zenészek és írók a tagjai. A zeneinek vezetője *Zathureczky Ede*, a irodalmi *Németh József*, míg az összes szervezési munkát *Jánosa Lajos* és *Szilás Zoltán* festőművészek végzik. Felolvasásokat, hangversenyeket fognak rendezni, melyeknek jóvedelmét a művésztelep javára fordítják. Nyári munkájukról beszámoló kiállításuk ősszel lesz Közsegiek és Szombat helyi. Több dunántúli várostól kaptak még meghívást és valószínű, hogy télen Budapesten is bemutatkoznak.

A MŰZEUMBARÁTOK EGYESÜLETE, melynek működését a világháborút követő gazdasági válság súlyosan megbénította, most jelt adta annak, hogy létezik és lelkes tagjaitól új életre való ébresztését várja. Az egyesület ugyanis az Iparművészeti Múzeum gyűjteménye számára egy XVII. századi női ezüst-övet vásárolt, mely erdélyi ötvöségünknek művészi és technikai tekintetben egyaránt magas szintűről tanusodik. Ezt a darabot, mely a Louis XIV. stílus-ornamentikáját tünteti fel, különösen festett zománcú, igen finom díszítéssel teszi értékessé.

AZ ORSZ. M. IPARMŰVÉSZETI MUZEUM újabbban két jelentékeny darabbal gazdagította gyűjteményeit. Ezeknek egyike az olasz majolikaművészet kitűnő emléke, egy XVI. századi urbinói korsó, alakos díszítéssel, mely az elején majolikák közt a legjobb minőséget képviseli; másika magyar ötvösünk, egy XVII. századi, beszercebányai ezüstkupa, szépen trébelt bibliai jelenetekkel.

A „MAGYAR RÉZKARCOLÓMŰVÉSZEK EGYESÜLETE” az ősz folyamán Clevelandban rendez nagyszabású grafikai kiállítást, amelynek válogatott anyaga már oda is érkezett. Az anyag a clevelandi kiállítás után vándorútra megy több nagy amerikai városba.

Ugyancsak ősszel rendez az egyesület Stockholmban és Göteborgban kiállítást, amely hazánk jelel grafikai művészetét méltóan fogja képviselni.

Kiállításban van egy amsterdami kiállítás, amelynek részleteit szeptemberben fogják megállapítani.

A külföldi kiállításokkal párhuzamosan a hazai közönségnek is bemutatja az egyesület a magyar grafika legjobb termékeit és a Nemzeti Szalonban rendez a tél folyamán nagyszabású kiállítást, amelyen a legjobb munkái lesznek láthatók.

Mindaz azt mutatja, hogy az egyesület élénk és hiszszük, eredményes tevékenységet fejt ki úgy a külföldön, mint az ország határain belül.

CONRAD GYULA.

MŰVÉSZETÜNK A KÜLFÖLDÖN

BERLIN. Az idei nagy berlini tárlat keretén belül rendezett magyar kiállítást a salit igen rokonszenvesen fogadta. A magyar anyag két teremben van elhelyezve és 27 festőművész 70 képpel mutatkozik be. Bemutató a kiállítást ismertető közleményekből egynehányat:

KREUZ-ZEITUNG. W. v. K. jelzésű cikk: „Ha a kiállítás elnöke, Langhammer Károly megnyitó beszédében a művészetet egy nép lelkiélete jellegzetes tükrének mondja, úgy e kiállításra vonatkozólag iökeleletesen igazza van, mert ebben a magyar élet és a magyar táj jellegzetes tükröződése nyilatkozik meg. Mühelyt a termékebe lépünk, feltűnik a képek erőteljes színessége, az előadás bizonyos pompája és műgyezésű komolysága, mind a magyarság alapvető jellemvonása. Az a túlzó irány, mely orosz hatásra ott is fellépette fejt, itt nincs képviselve, inkább a francia impresszionizmus hatása érzik, így *Kosztá József*, ami azonban nem árt meg e nagylehetségű festőnek, ki tájképeiben adja művészele legjavát, annál is inkább, mert meggyőző arról, hogy meg fogja magát találni. Színeinek mélysege, fényerejük, ecsetvezetésének temperamentumos volta, mindez egy nagyszerű harmóniába ölt. Egy nagy egyéniséget ösmerünk meg.

Mellette Hatvány és Magyar-Mannheimer ragadnak meg leginkább. *Hatványtól*, ki már máskor is kiállított Berlinben, szép napos kertrészleteket látunk, melyek Liebermannra emlékeztetnek, mindenik erős természet iránti érzésre mutat. *Magyar-Mannheimer* sokoldalú: egy pompás (Münchenre emlékeztető) asszonyfejet hoz: „Eilhervédő szépség” címmel és igen elevenen alakított olasz tájakat, melyek másik erősebb enjét mutatják. Finom érzésű festő szentibilis technikával *Czenez János*; „Fürdő után” című képe az egész kiállítás legjobb darabjai közé tartozik. Más benyomást hagy hátra *Glatz Oszkár* bizony

odatett Vadorzója, melyben modern kifejező eszköz egyesül jó hagyományos iskolával. A cikk elismerőleg említi Nadler, Szlányi, Sárkány, Frank, Boruth, Gy. Sándor és Kató Kálmán műveit. Egyáltalán nagyon magas színvonalat állapít meg.

KÖLNISCHÉ ZEITUNG konstatálja, hogy a kiállításon sok az új név. A túlzó irányok nincsenek képviselve, de más európai hatások, francia, spanyol, sok német befolyás is érezhető a műveken. Ez azonban nem gátolja meg azt, hogy egynehány festő tehetségét elismerjük, ki kell emelni, hogy néhány virtuózán festett darab is látható. A magyarok minden időben jó koloristák voltak, országuk friss és ellentétekben gazdag természetének tulajdonítható, hogy művészeik az érteletes, fény- és árnyban élesen elváló színeket szeretik.

Elsősorban *Kosztát* dicséri, akinek színes realizmusát Goya befolyásolhatta. *Utána Hatvány* említi, mint aki külföldön is ösmert mesier. Hidegebb fényben fest, mint Koszta, nem is oly erőteljesen, de biztos érzékenységgel, mely a nagyvárosi kultúra hatására vált. Ifyenfajta műve az Üllő lány, a Rabszolganő és női arcképe. Az első kép a kiállítás legjobb műve. *Magyar-Mannheimer* ösmert tájképeit nem mindenki szeretheti, érzik rajtuk a francia hatás is, azonban egy olyan kép, minő az olasz ősz nap és Carmela kétségkívül kiváló művek. Dicséri még Frank Frigyes és Kunfy Lajos műveit.

DER TAG megállapítja, hogy ámbár a túlzó irányzatok a magyar csoportban nem láthatók, a kiállítás mégsem tesz divatjámúlt benyomást. Az egészséges magyar típus jellemző alakjai láthatók némely képen a még inkább a mély színekkel és melegséggel lüldökölő erdei, hegy- és kerli tájak. A cikk *Hatvány* Ferenc báró, *Magyar-Mannheimer* Gusztáv, *Kosztá* József művészetét emeli ki s mellettük Nadler Róbert, Déry Béla és Lohwag Ernesztint említi.

BERLINER BÖRSEN-ZEITUNG-ba Friedrich Pál ír kritikát: A két teremben sok érdekeseit lát, ha az összbenyomás nem is lenyűgöző. Az idők és a borzalmas szegényben minden leigázott nép virágzó rétegeire ráncszednek. *Kosztá*, *Hatvány* és *Magyar-Mannheimer* emeli ki. Mind a három kimondottan egyéni tehetség. *Hatvány* a legelegánsabb köztük, ügyes, realista, aki egy zöld bársonyszék fényét, mint egy fiatal lány virágzó húsát egyazon mesterien és megkapóan tudja megfesteni. *Kosztá* mélyebb, kissé keresi is a fényellentéteket. Lőtatása és erősen megvilágított tanulmányfeje tele nagy értékekkel. Festőileg legerősebbnek hat *Magyar-Mannheimer*, főleg a zóldet és kéket nagy természet-érzékkel kereső olasz tájában. Telve sok kolorisztikus bájjal. Dicsérőleg említi Kövesdyt, Kukánt, Czenczet, Nadlert, Frank Frigyeset,

Déryt, Lakatos Artúrt és Glitz Oszkár Vadorzóját. Általában erősen realista, gyökerét eresztett földszagú művészetnek nevezi a kiállításon látható műveket.

A VOSSISCHE ZEITUNG-ban Max Osborn ezeket írja: „A két magyar terem nem hoz rendszeres átnézést... De gondosan válogatott az anyaga. Kellemes benyomást nyertünk a jó iskolázottságról és a biztos, kézművesen megerősített valóságművészetéről, melyet Magyarországon gyakorolnak. Amellett a festői előadásnak erőteljes kezelése kedvelt ott, ami egy olyan földön, hol sok a nap és mely oly gazdag vidám színekben, tulajdonképp felüdö. A tarka népi életnek és fénytől átitatott parasztházaknak ábrázolásával, minő a nemrég elhalt és nálunk jól ismert Paczka csinált, alig találkozunk. Csak Lohwag Ernesztin egy képe emlékeztet erre. Főleg *Kosztá* József gyűjteménye lép itt előtérbe, ki tájképrészleteket, jellemző alakokat és csendeléseket igen szolid technikával fest. Sőtét alapból erős hatással finoman lehangolt színeket ragyogtat fel. A látó egybeolvadások, melyek a részleteket összefoglalják, behelzőlő érteki hangokat keltenek. Egy rózsacsendelőnél Ury műveinek hasonló lírai egybecsengéseire gondolunk. Egy sorozat képpel jelenik meg br. *Hatvány* Ferenc. Különböző megragadók a kertészletek az ágak közt árszűrőmlő fényességekkel. Mellette látunk izlésesen rendezett interieuröket, szeretettel kidolgozott aktiót és néhány arcképet, melyek közül egy fiatal leány alakja, világosbolyaszínű blízban, a színes megjelenítés gyöngédségével egy darab kiváló festészet. *Magyar-Mannheimer* Gusztáv is egész sorozatra való képet küldött, magyar, dalmát és főleg olasz tájakat lefokozott gobelin-módban, mi a színes megjelenést szomorúan letompítja. Egy felhős egő észak-olaszországi táj szabadabb festői felfogásá- val ragad meg.

Ezek után dicsérettel említi Déry Béla, Szlányi Lajos és különösen Bathány Gyula gróf vízlőnőpélyét.

KÉT FIATAL MAGYAR FESTŐ KIÁLLÍTÁSA PÁRIZSBAN. A párizsi Galerie du Zodiaque-ban egymásután két fiatal magyar festő rendezett odaiktin készült munkáiból kiállítást. A sorrend szerint első *Varga* Albert június 30—július 13 között mutatta be festményeit és rajzait; jobbbára párizsi és környékbeli tájrészleteket, aktokat és arcképeket, összesen 80 darabot. Két nappal kiállításának bezáródása után ugyanott megnyílt *Goebel* Jenőnek kiállítása. Szintén ötven számot ölelt fel gyűjteménye, tárgyra Vargához hasonlókat. Megjegyezzük, hogy mind a két fiatal művész Réti István tanítványa s közülök Goebel már lithon íőbb ízben feltűnt sokat ígérő tehetségével; egyebek közt a Szinyei-Merse Pál Társaság is díjjal tüntette ki.

P. DÁBIS RÓZSI: ZSUZSÁNNA.

GHZ. M. KIB.
KÉPZŐMŰVESZETI
FŐISKOLA

SZOLNOKI CZINÓBER MIKLÓS: GOLGOTHA.

BRENNER NÁNDOR: GOLGOTHA.